

REFERAT

for mødet den 14.10.2021, kl. 17:30 i Borgerrepræsentationens mødesal

21. Medlemsforslag om at ændre ordet formand til forperson (2021-0316215)

2

21. Medlemsforslag om at ændre ordet formand til forperson (2021-0316215)

Medlemsforslag

Det foreslås,

1. at Borgerrepræsentationen pålægger alle forvaltninger at benytte betegnelsen "forperson" alle de steder, kommunen i dag benytter betegnelsen "formand", i det omfang, det er juridisk muligt,
2. i det omfang, der findes tilfælde, hvor kommunen af juridiske eller andre årsager ikke kan benytte betegnelsen "forperson", bedes Økonomiforvaltningen udarbejde en sag til behandling i Borgerrepræsentationen, der beskriver de aktuelle forhindringer og anviser løsninger for Borgerrepræsentationen.

(Stillet af Alternativet)

Motivering

I Københavns Kommune går vi ind for ligestilling. Vi har officielle måltal for området og bryster os af at være en inkluderende og mangfoldig by. Derfor bør vi også ændre på det faktum, at det officielle kommune-sprog er unødvendigt kønnet. Det gælder ikke mindst, når vi i alle udvalg og i andre sammenhænge bruger ordet formand. Ordet efterlader ingen tvivl om, hvilket køn, man forventer varetager hvervet.

I FN har man for længst indført kønsneutralt sprogbrug, og her anbefaler man, at man i sprog med naturlige kønsmarkører som dansk, svensk og engelsk bruger kønsneutrale begreber frem for kønnede. I FNs officielle sprogguide fremgår det således:

"Med henblik på at undgå kønsbaserede henvisninger kan man bruge kønsneutrale udtryk, dvs. ord, som ikke er kønsspecifikke og henviser til folk i almindelighed, uden henvisning til kvinder eller mænd ("chairman" erstattes af "chair" eller "chairperson", "policeman" eller "policewoman" af "police officer", "spokesman" af "spokesperson", "stewardess" af "flight attendant", "headmaster" eller "headmistress" af "director" eller "principal" osv.)."

Sprog er heldigvis ikke en statisk størrelse. I Danmark har vi i tidens løb ændret flere kønnede udtryk uden de store problemer, fx er tillidsmand blevet til tillidsrepræsentant og folketingsmand til folketingsmedlem.

Vi bør sikre, at alle kan se sig repræsenteret i de betegnelser, vi benytter i kommunen. Derfor ønsker forslagsstillerne, at vi fremover benytter betegnelsen *forperson* i stedet for *formand*.

Beslutning

Borgerrepræsentationens beslutning i mødet den 14. oktober 2021

Enhedslisten og SF fremsatte følgende ændringsforslag (ÆF1) om erstatning af medlemsforslaget:

"1. at Økonomiforvaltningen i samarbejde med relevante forvaltninger fremlægger et forslag til politiske behandling, som ændrer alle de steder, kommunen i dag benytter betegnelsen "formand" til betegnelsen "forperson", i det omfang, at det er juridisk muligt,

2. at personer, der vælges til de pågældende poster som forperson, selv må vælge om de offentligt vil kaldes forkvinde, formand eller forperson"

Der blev begæret delt afstemning om det af Enhedslisten og SF fremsatte ændringsforslag (ÆF1):

Ændringsforslagets 1. at-punkt blev vedtaget med 26 stemmer imod 25. Ingen medlemmer undlod at stemme.

For stemte: Ø, B, F, Å, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti og Kasandra Behrndt-Eriksen (Løsgænger).

Imod stemte: A, V, C, O og Kåre Traberg Smidt (Løsgænger).

Ændringsforslagets 2. at-punkt blev forkastet med 29 stemmer imod 22. Ingen medlemmer undlod at stemme.

For stemte: Ø, F, Å, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti, Kasandra Behrndt-Eriksen (Løsgænger) og Kåre Traberg Smidt (Løsgænger).

Imod stemte: A, B, V, C, O

Det således ændrede medlemsforslag blev herefter vedtaget med 26 stemmer imod 25. Ingen medlemmer undlod at stemme.

For stemte: Ø, B, F, Å, Frie Grønne, Danmarks Nye Venstrefløjsparti og Kasandra Behrndt-Eriksen (Løsgænger).

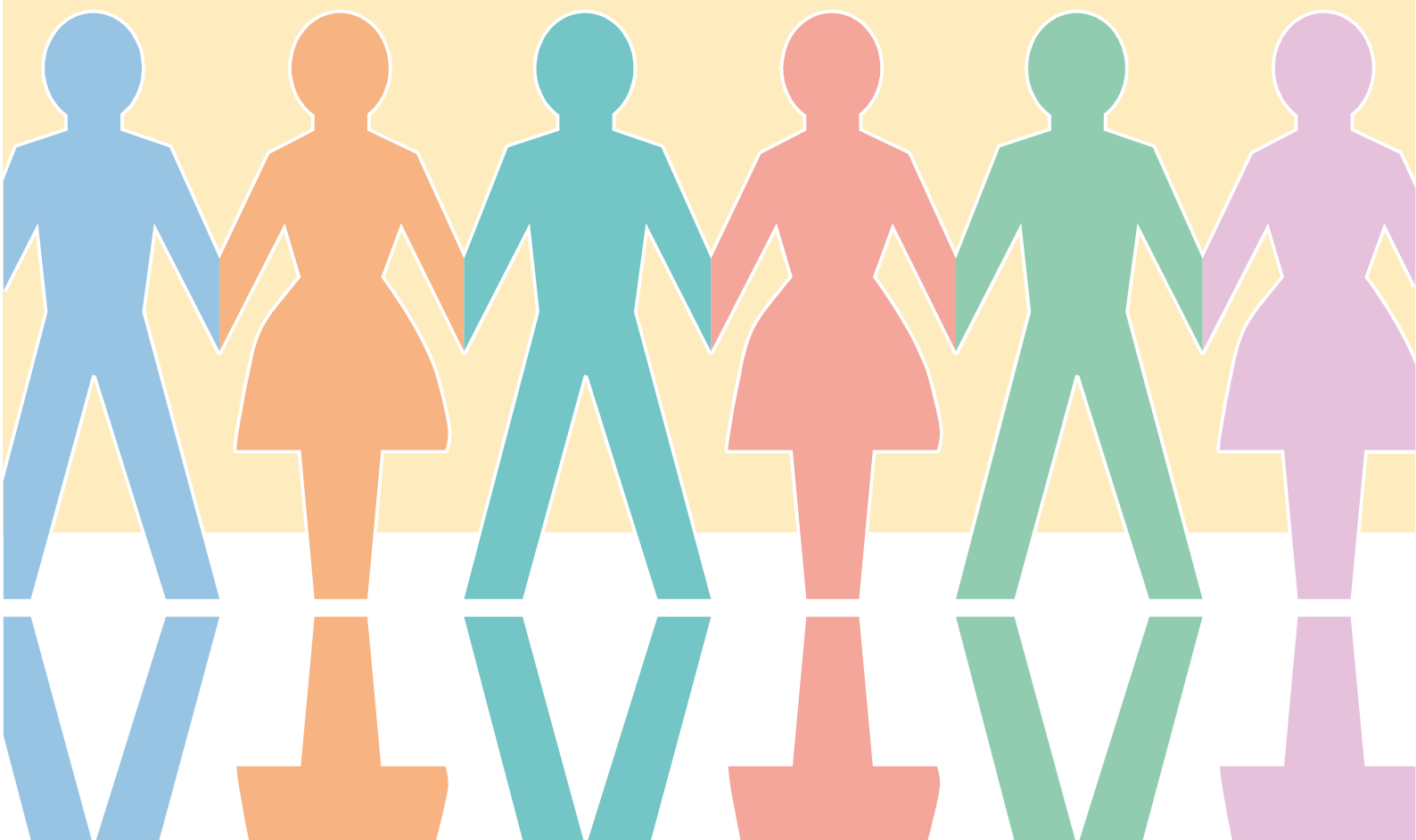
Imod stemte: A, V, C, O og Kåre Traberg Smidt (Løsgænger).

Socialdemokratiet afgav følgende protokolbemærkning, som Venstre valgte at tilslutte sig på mødet:

"Partierne stemmer imod forslaget om at ændre ordet "formand" til "forperson", fordi ordvalget udelukkende er en symbolpolitisk diskussion uden betydning for fremmelse af ligestillingen eller mangfoldigheden i København,"

Bilag

[Bilag 1 - FN gender-neutral-guidelines_da](#)

KØNSNEUTRAL SPROGBRUG

i Europa-Parlamentet

FORORD

I 2008 var Europa-Parlamentet en af de første internationale organisationer til at vedtage flersprogede retningslinjer for kønsneutral sprogbrug. Det glæder mig, at mange andre institutioner og organisationer siden da har vedtaget lignende retningslinjer. I anledning af tiåret for retningslinjernes vedtagelse og for at afspejle den sproglige og kulturelle udvikling har Gruppen på Højt Plan for Ligestilling mellem Kønnene og Mangfoldighed anmodet Parlamentets tjenestegrene om at opdatere retningslinjerne for kønsneutral sprogbrug, som indeholder praktiske råd på alle officielle sprog om anvendelsen af en kønsretfærdig og inkluderende sprogbrug.

På vegne af Gruppen på Højt Plan ser jeg meget positivt på denne opdaterede udgave af retningslinjerne for kønsneutral sprogbrug, som er resultatet af et tæt samarbejde mellem de relevante sproglige og administrative tjenestegrene.

Europa-Parlamentet er fortsat ligeså engageret som altid i kønsneutral sprogbrug i sine skriftlige og mundtlige meddelelser, og jeg vil derfor opfordre de relevante tjenestegrene til at øge opmærksomheden på de opdaterede retningslinjer og vigtigheden af, at de anvendes i Parlamentets publikationer og meddelelser.

2

Dimitrios Papadimoulis

Næstformand

Formand for Gruppen på Højt Plan for Ligestilling mellem Kønnene og Mangfoldighed

© Europa-Parlamentet 2018

HVAD ER KØNSNEUTRAL SPROGBRUG?

Kønsneutral sprogbrug er et generisk udtryk, der omfatter ikke-sexistisk, inkluderende eller kønsretfærdig sprogbrug. Formålet med kønsneutral sprogbrug er at undgå et ordvalg, der kan fortolkes som fordomsfuldt, diskriminerende eller nedladende, fordi det antydes, at det ene biologiske eller sociale køn er normen. Brugen af kønsretfærdig og inkluderende sprog bidrager også til at mindske kønsstereotyper, fremmer social forandring og bidrager til at opnå ligestilling mellem kønnene.

Kønsneutral eller kønsinkluderende sprogbrug handler om andet og mere end politisk korrekthed. Sproget afspejler og har en markant indflydelse på holdninger, adfærd og opfattelser.

For at behandle alle køn lige er der siden 1980'erne gjort bestræbelser på at foreslå en kønsneutral/kønsretfærdig/ikke-sexistisk sprogbrug, således at intet køn er privilegeret, og fordomme mod et køn ikke videreføres.

Som en del af denne indsats er der i løbet af det sidste årti udarbejdet og implementeret talrige retningslinjer på internationalt og nationalt plan. Internationale og europæiske institutioner (såsom De Forenede Nationer, Verdenssundhedsorganisationen, Den Internationale Arbejdsorganisation, Europa-Parlamentet og Europa-Kommissionen), faglige sammenslutninger, universiteter, større nyhedsbureauer og publikationer har vedtaget retningslinjer for ikke-sexistisk sprogbrug, enten som særskilte dokumenter eller som specifikke henstillinger i deres stilistiske retningslinjer. I Den Europæiske Union har mange medlemsstater også drøftet sprogpoltikker og foreslået sådanne retningslinjer på forskellige niveauer.

KØNSNEUTRAL SPROGBRUG I EUROPA-PARLAMENTET

1. GENEREL KONTEKST

Princippet om ligestilling mellem mænd og kvinder og ikke-forskelsbehandling på grund af køn er fast forankret i traktaterne og chartret om grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union og er godkendt af Europa-Parlamentet ved adskillige lejligheder. Det sprog, der anvendes i Parlamentet, bør derfor afspejle dette.

Med henblik herpå er formålet med disse retningslinjer at sikre, at der så vidt muligt anvendes ikke-sexistisk og kønsinkluderende sprogbrug, også i Parlamentets dokumenter og meddelelser på samtlige officielle sprog.

Formålet med disse retningslinjer er ikke at begrænse personer, der udfærdiger tekster i Europa-Parlamentet, til at følge et obligatorisk sæt regler, men snarere at tilskynde de administrative tjenestegrene til at tage behørigt hensyn til spørgsmålet om kønssensitiv sprogbrug i forbindelse med udfærdigelse af tekster, oversættelse eller tolkning.

Samtidig skal det naturligvis understreges, at oversættere skal gengive teksterne korrekt og præcist på deres eget sprog. Hvis en person med overlæg udfærdiger et dokument med kønsspecifik sprogbrug, vil oversættelsen skulle respektere denne hensigt. Derfor er det så meget desto vigtigere for personer, der udfærdiger tekster i Parlamentet, at de er fuldt bevidste om principperne for kønsneutral sprogbrug.

For så vidt angår tolkning er Parlamentets tjenestegrene fast besluttet på at anvende kønsneutralt sprog og bakke de dermed forbundne principper om ikke-forskelsbehandling, anerkendelse og ligestilling op. Derfor gøres disse retningslinjer tilgængelige online, og derfor udgør de en del af en tolks mødeforbereelse. Tolke kender til kønsneutrale sprogbrugsstandarder inden for deres arbejdsprog, men der er visse begrænsninger, såsom den høje hastighed, hvormed taler holdes, nødvendigheden af at respektere talerens formuleringer og hensigter, undgå redaktionel indblanding, såvel som de særlige forhold for talesprog i modsætning til skriftsprog, som til tider kan gøre det vanskeligt at integrere kønsneutral sprogbrug i simultantolkning, som foregår i et meget højt tempo og er en meget intensiv aktivitet.

2. PARLAMENTETS SÆRLIGE FORHOLD

Disse retningslinjer må nødvendigvis afspejle to karakteristiske træk ved Parlamentets arbejde: for det første det flersprogede arbejdsmiljø og for det andet institutionens rolle som europæisk lovgiver.

(a) Flersproget kontekst

I Europa-Parlamentets flersprogede miljø kræver principperne om kønsneutral sprogbrug og kønsinkluderende sprogbrug anvendelse af forskellige strategier i de forskellige officielle sprog, afhængigt af den grammatiske typologi for hvert enkelt sprog.

For så vidt angår brugen af grammatisk køn i Unionens officielle sprog kan der sondres mellem tre typer af sprog og de dertil hørende strategier for at opnå kønsneutralitet:

- **Sprog med naturlige kønsmarkører** (såsom dansk, engelsk og svensk), der hovedsageligt har kønsneutrale substantiver, og hvor personlige pronominer er specifikke for hvert køn. Den generelle tendens er så vidt muligt at mindske anvendelsen af kønsspecifikke udtryk. På disse sprog er neutralisering den hyppigst anvendte sproglige strategi. Med henblik på at undgå kønsbaserede henvisninger kan man bruge kønsneutrale udtryk, dvs. ord, som ikke er kønsspecifikke og henviser til folk i almindelighed, uden henvisning til kvinder eller mænd ("*chairman*" erstattes af "*chair*" eller "*chairperson*", "*policeman*" eller "*policewoman*" af "*police officer*", "*spokesman*" af "*spokesperson*", "*stewardess*" af "*flight attendant*", "*headmaster*" eller "*headmistress*" af "*director*" eller "*principal*" osv.). Denne kønsneutrale tendens har resulteret i, at de ældre femininumformer er forsvundet, således at den tidligere maskulinumsform bliver til unisex (f.eks. "*actor*" i stedet for "*actress*"). Kønsinkluderende sprogbrug anvendes også som erstatning, f.eks. erstattes "*he*" som en generisk reference med "*he or she*".

- **Sprog med grammatiske kønsmarkører** (f.eks. tysk og romanske og slaviske sprog), hvor hvert substantiv har et grammatisk køn, og kønnet på personlige pronominer normalt svarer til referencesubstantivet. Da det er næsten umuligt, ud fra et leksikalsk synspunkt, at skabe bred enighed om kønsneutrale former fra eksisterende ord i disse sprog, er der tilstræbt og anbefalet alternative tilgange i administrativt og politisk sprog.

Feminisering (dvs. anvendelse af feminine former for maskuline begreber eller anvendelse af begge udtryk) er en tilgang, som i stigende grad er blevet anvendt på disse sprog, især i erhvervsmæssig sammenhæng, såsom stillingsbetegnelser, når der refereres til kvinder. Da de fleste erhverv pr. tradition er blevet grammatisk maskuline, med få undtagelser, typisk for traditionelt feminine job såsom "*nurse*" eller "*midwife*", har følelsen af forskelsbehandling været særlig stærk. Derfor begyndte oprettelsen og den stigende anvendelse af kvindelige ækvivalenter for næsten alle funktioner af maskulint køn ("*Kanzlerin*", "*présidente*", "*sénatrice*", "*assessora*" osv.). Erstatning af generisk maskulinum med dobbeltformer for specifikke referenter ("*consiglieri tutti e tutte le consigliere*") har vundet indpas i mange sprog.

Anvendelsen af generisk maskuline udtryk er ikke længere den absolutte praksis, selv i retsakter. For eksempel optræder det generiske udtryk "*unionsborgere*" også som "*Unionsbürgerinnen und Unionsbürger*" i den tyske udgave af Lissabontraktaten.

- **Sprog uden kønsmarkører** (f.eks. estisk, finsk og ungarsk), hvor der ikke er et grammatisk køn, og hvor der heller ikke er pronominer, der specifikt henviser til et bestemt køn. For disse sprog er der normalt ikke behov for en særlig strategi for at være kønsinkluderende, bortset fra de meget specifikke tilfælde, der er behandlet i de særlige retningslinjer for disse sprog.

(b) Europa-Parlamentet som lovgiver

Det afhænger også i høj grad af tekstens type og stillag, hvordan princippet om kønssensitiv sprogbrug kommer til udtryk.

De personer, der udfærdiger tekster, bør gøre sig umage for at sikre, at den valgte løsning passer til teksttypen og dens fremtidige anvendelser, og samtidig sikre tilstrækkelig synlighed for alle relevante køn.

For eksempel kan formuleringer, der passer til en tale ("*Mine damer og herrer*") eller ved en direkte henvendelse ("*Dear Sir or Madam*" som indledning til et brev), ikke nødvendigvis leve op til de formelle krav, der stilles til lovgivning, som skal være formuleret klart, enkelt, præcist og konsekvent, og som ikke indbyder til visse sproglige løsninger med henblik på kønsneutralitet, idet disse kan skabe tvetydighed for så vidt angår forpligtelserne i teksten (som f.eks. vekslende brug af maskulinums- og femininumsform som generisk pronomen eller konsekvent anvendelse af femininumsformen i visse dokumenter og af maskulinumsformen i andre dokumenter).

Samtidig med at behovet for klarhed respekteres, bør anvendelsen af et sprog, der ikke er kønsinkluderende, især generisk anvendelse af maskulinum, så vidt muligt undgås i retsakter. Mange lovgivende organer i medlemsstaterne har allerede vedtaget henstillinger, der peger i denne retning.

SPØRGSMÅL AF FÆLLES INTERESSE FOR DE FLESTE SPROG

De metoder, der anvendes til at undgå sexistisk sprogbrug, varierer fra det ene sprog til det andet, men i det følgende omtales en række problemer, der er fælles for de fleste sprog.

1. GENERISK ANVENDELSE AF MASKULINUM

På de fleste sprog med grammatisk køn er det en traditionel grammatisk konvention, at maskulinum anvendes som den "inkluderende" eller "generiske" form for grupper omfattende begge køn, hvorimod femininum er "ekskluderende", dvs. udelukkende henviser til kvinder. Denne generiske eller neutraliserende anvendelse af maskulinum er ofte blevet betragtet som diskriminerende over for kvinder.

De fleste sprog med grammatisk køn har udviklet deres egne strategier for at undgå sådan brug af generisk anvendelse. Relevante strategier er beskrevet i de specifikke retningslinjer i slutningen af denne brochure. Løsninger, som reducerer læsbarheden af en tekst, såsom kombinerede former ("ham/hende"), bør undgås.

Desuden bør anvendelse på mange sprog af ordet "mand" i en lang række idiomatiske udtryk, som henviser til både mænd og kvinder, såsom "*manpower*", "*layman*", "*man-made*", "*statesmen*" og "*committee of wise men*" frarådes. Med øget opmærksomhed kan disse udtryk normalt gøres kønsneutrale.

Ved at kombinere forskellige strategier (se de særlige retningslinjer) bør det være muligt i de fleste tilfælde at anvende princippet om kønsneutralitet og -retfærdighed i Parlamentets tekster.

2. STILLINGS-OG FUNKTIONSBETEGNELSER

Når der henvises til **funktioner** i Parlamentets tekster, anvendes generiske udtryk i sprog med naturlige kønsmarkører og sprog uden kønsmarkører, hvorimod den maskuline form kan anvendes som en undtagelse i sprog med grammatiske kønsmarkører (f.eks. "*chaque député ne peut soutenir qu'une candidature*").

Hvis kønnet på personen er af relevans for de synspunkter, der er givet udtryk for, eller når der henvises til **enkeltpersoner**, bør kønsspecifikke udtryk anvendes, især på sprog med grammatiske kønsmarkører (f.eks. "*la haute représentante de l'Union pour les affaires étrangères et la politique de sécurité*"). Generelt bør man respektere en persons egne ønsker med hensyn til, hvordan han eller hun gerne vil tiltales eller henvises til (f.eks. "*Madame le Président*" eller "*Madame la Présidente*").

Stillingsopslag bør udformes på en kønsinkluderende måde for at tilskynde både mandlige og kvindelige kandidater til at søge.

3. BENYTTELSE AF TITLER

På nogle sprog (f.eks. på fransk og tysk) bruges betegnelser, f.eks. "*Madame*", "*Mademoiselle*", "*Frau*" eller "*Fräulein*", oprindeligt til at orientere om en kvindes civilstand. Dette har ændret sig i årenes løb, og anvendelsen af disse betegnelser afspejler ikke længere denne status. Administrativ praksis følger denne tendens. Titlen "*Mademoiselle*" er gradvis ved at blive slettet fra f.eks. administrative formularer i fransktalende lande, hvilket kun efterlader valget mellem "*Madame*" og "*Monsieur*". I Parlamentets tekster udgår titler såsom "*Monsieur*", "*Frau*", "*Ms*" osv. som oftest til fordel for den pågældendes fulde navn.

KONKLUSIONER

Parlamentet har påtaget sig at arbejde for ligestilling mellem kønnene og ikke-forskelsbehandling på grund af køn. Brugen af kønsbevidst sprog er en af metoderne til at omsætte dette engagement i praksis. På grund af de mange sprog og kulturer, der er repræsenteret i Parlamentet, er der ikke nogen universalløsning på dette problem, men der skal findes passende løsninger i den konkrete sammenhæng, under hensyntagen til de relevante sproglige og kulturelle parametre. Praktiske løsninger på dansk findes i anden del af disse retningslinjer.

Parlamentets rolle som EU-lovgiver skal også tages i betragtning, når man søger at opnå kønsneutral sprogbrug. Ikke alle løsninger, som ellers kunne anvendes, kan anvendes i forbindelse med lovgivning, som kræver klarhed, enkelhed, præcision og konsistens.

Der er større chancer for, at brugerne vil acceptere et fordomsfrit sprog, hvis det virker naturligt og ikke iøjnefaldende. Reelt neutrale og inkluderende alternativer bør tilstræbes under iagttagelse af den flersprogede karakter af Parlamentets arbejdsmiljø og de specifikke regler for udarbejdelse af lovgivning. Disse retningslinjer tager sigte på at være en inspirationskilde for Europa-Parlamentets administrative tjenestegrene i denne henseende.

SÆRLIGE RETNINGSLINJER FOR DANSK

I Danmark er lovgivningen i udgangspunktet kønsneutral, og den offentlige forvaltning skal respektere princippet om kønsneutral sprogbrug i lovgivning og anden kommunikation, såfremt det kan lade sig gøre på en sproglig hensigtsmæssig måde. Folketinget fastslår udtrykkeligt i sin håndbog om det parlamentariske arbejde, at brug af kønsspecifikke betegnelser må betragtes som en sproglig fejl.

Fra myndighedernes side har man imidlertid samtidig konstateret, at der ikke kan gives noget entydigt svar på, hvordan regler bedst kan formuleres kønsneutralt. Heller ikke hos Dansk Sprognævn er der megen inspiration at hente, da nævnet ikke udøver decideret normativ virksomhed, men tværtimod netop på dette område har konstateret, at nævnet hverken har ret eller pligt til at godkende ord eller blande sig i spørgsmålet om kønnes ligestilling.

I modsætning til flere andre sprog, hvor ord er enten hankøn, hunkøn eller intetkøn, er danske ord enten fælleskøn eller intetkøn. Ord som f.eks. borger, vælger, kunde, osv. er således alle fælleskøn og har heller ikke, i hvert fald ikke længere, nogen kulturelt betinget kønsforståelse – der er f.eks. ingen, der i dag kunne drømme om at bruge borgerinde om en kvindelig borger. Dette forhold, samt at der som vist nedenfor er enkle måder at undgå brugen af hankøns- og hunkønsprominere, gør det relativt nemt at formulere sig kønsneutralt på dansk.

Foruden hankøns- og hunkønsprominere er en række betegnelser, der siger noget om en persons arbejde, stand eller samfundsmæssige position, kønsbestemte. Betegnelser for stillinger og funktioner, der traditionelt er blevet varetaget af en mand, ender således ofte på "-mand" (formand, styrmand osv.). Tilsvarende ender betegnelser for stillinger og funktioner, der traditionelt er blevet varetaget af en kvinde, på f.eks. "-ske" eller "-esse" (sygeplejerske, stewardesse osv.). Disse ord har således både sprogligt og kulturelt udtrykt kønnet hos den omhandlede person. Det iboende kulturelt og holdningsmæssigt betingede køn i ord, der ender på "-mand", er gradvist blevet mere og mere udvisket i sprogbrugernes bevidsthed. Ordet formand, som ifølge Ordbog over det Danske Sprog er blevet brugt om en kvinde allerede i første halvdel af 1800-tallet, er et godt eksempel herpå.

Denne form for ligestilling understøttes med kønsneutral sprogbrug.

Nedenfor beskrives en række metoder, ved hjælp af hvilke oversættere og andre, der arbejder med sprog i Europa-Parlamentet, bedst tilgodeser princippet om kønsneutral sprogbrug.

1. GENERISK ANVENDELSE AF HANKØNS- OG HUNKØNSPRONOMINER

Generisk anvendelse af hankøns- eller hunkønspronominer bør undgås.

Det kan være nødvendigt at omformulere sætningen og benytte forskellige omskrivninger, som beskrevet nedenfor.

(a) Ændring fra ental til flertal

I stedet for at skrive: "Borgeren erklærer med sin underskrift, at han vil overholde betingelserne" kan man vælge at sætte sætningen i flertal: "Borgerne erklærer med deres underskrift, at de vil overholde betingelserne".

(b) Henvielse ved hjælp af "denne", "den pågældende" eller "vedkommende"

Sætningen "Ministeren og hans eventuelle bisidder har endvidere ret til at overvære møder i udvalget med andre personer" kan erstattes af "Ministeren og dennes eventuelle bisidder har endvidere ret til at overvære møder i udvalget med andre personer". Et andet eksempel er "Medlemsstaterne kan betragte oprindelseslandet som sikkert for en given ansøger, medmindre vedkommende [*i stedet for "han"*] fremlægger oplysninger om det modsatte".

(c) Gentagelse af hovedordet

Hvis brug af "denne", "den pågældende" eller "vedkommende" giver anledning til tvivl om, hvem udtrykkene henviser til, kan hovedordet i stedet gentages: "Hvis en advokat får ..., skal advokaten...". Denne løsning kan virke sprogligt tung, og det kan efter omstændighederne være bedre at erstatte én hovedsætning og en eller flere bisætninger med flere hovedsætninger og i samtlige hovedsætninger anvende betegnelsen for personen. Det er imidlertid ikke en løsning, der kan bruges ved oversættelse af retsakter, hvor der skal være det samme antal punktummer i udgangsteksten og oversættelsen.

(d) Omskrivning med en substantivering

Sætningen "Ingen må udleveres til en stat, hvor der er fare for, at han vil blive idømt dødsstraf" kan erstattes af "Ingen må udleveres til en stat, hvor der er fare for, at den udleverede vil blive idømt dødsstraf".

(e) Udeladelse af pronominet

I en sætning som "Tjenestemandens anciennitet er afgørende for størrelsen af hans vederlag" kan pronominet udelades: "Tjenestemandens anciennitet er afgørende for størrelsen af vederlaget". Hvis udeladelse af pronominet kan give anledning til tvivl om meningen, må en anden løsning bruges.

(f) Anvendelse af passiv

I stedet for "Samtykke bør gives i form af en klar bekræftelse fra den registrerede, hvorved han accepterer, at ...", kan skrives "Samtykke bør gives i form af en klar bekræftelse fra den registrerede, hvorved det accepteres, at ...".

Hvis ingen af disse strategier fungerer, kan "han eller hun" anvendes i beskedent omfang i visse sammenhænge, men bør ikke gentages mere end én gang i samme sætning.

Man bør undgå kombinerede former som f.eks. "han/hun" og "ham/hende".
Man bør undgå at veksle mellem maskulinums- og femininumsformer.

I formelle sammenhænge (retsakter, forretningsordenen) kan det muligvis ikke altid lade sig gøre at undgå generisk anvendelse af "han", "ham" eller "hans", men der bør gøres en ihærdig indsats for at begrænse denne anvendelse til et minimum. Det bemærkes, at Folketingets forretningsorden stort set ikke indeholder eksempler på generisk anvendelse af hankønspronominer.

2. GENERISK ANVENDELSE AF "-MAND"

Dette kan næppe betragtes som særlig problematisk på dansk.

Retskrivningsordbogen, 4. udgave, 2012, har knap 180 opslagsord, der har "-mand" som andet led. Det er dels ord, der tydeligvis kun vedrører hankønsvæsener (f.eks. muskelmand, voldsmand, ægtemand), dels ord, som anvendes generisk for at markere forskellige funktioner (f.eks. formand, ophavsmand, tredjemand), og som de fleste sprogbrugere i dag nok opfatter som kønsneutrale.

Til sammenligning indeholder Retskrivningsordbogen kun 14 opslagsord, der har "-kvinde" som andet sammensætningsled, heriblandt forkvinde, forretningskvinde og forligskvinde. Disse ord bruges til at referere til kvinder specifikt som et alternativ til de tilsvarende hankønsord. Som oversætter bør man afholde sig fra selv at udvikle nye ord på dette område undtagen i de sjældne tilfælde, hvor udgangsteksten lægger op til det.

I Europa-Parlamentets forretningsorden anvendes formand, næstformand, aldersformand og udvalgsformand generisk, hvilket svarer til sprogbrugen i Folketingets forretningsorden.

3. STILLINGS- OG FUNKTIONSBETEGNELSER

På dansk er hovedreglen, at man bør anvende stillingsbetegnelser, som er neutrale med hensyn til køn. Det er almindeligt anerkendt, at ord som f.eks. murer, læge og advokat henviser til personer af ethvert køn, og det vil nu opfattes som gammeldags at sætte adjektivet "kvindelig" foran, blot fordi der er tale om en kvindelig murer, læge eller advokat. I de forholdsvis få tilfælde, hvor der har eksisteret særlige femininumsformer (f.eks. forfatterinde, lærerinde, skuespillerinde), er disse former stort set gået ud af brug. Enkelte fag har fra begyndelsen været rene kvindefag (sygeplejerske, jordemoder), og her finder femininumsformen nu også anvendelse på mænd.

I mange tilfælde er kønsspecifikke stillingsbetegnelser blevet erstattet af kønsneutrale (f.eks. er man ikke (længere) folketingsmand, men folketingsmedlem, ligesom flyttemand er blevet til flyttearbejder, kassedame til kassemedarbejder og tillidsmand til tillidsrepræsentant). Det bemærkes dog, at visse af de gamle betegnelser stadig bruges og nogle gange foretrækkes af udøverne af de pågældende stillinger. I officiel sprogbrug er der imidlertid ingen grund til at undlade at bruge de kønsneutrale begreber, med mindre disse ikke er almindeligt anerkendte.

Der har også på et tidspunkt været en bevægelse for at skabe kvindelige versioner af ord, der traditionelt har endt på "-mand", såsom forkvinde og forligskvinde. Som angivet af Dansk Sprognævn er der intet sprogligt galt med sådanne sproglige konstruktioner. I takt med, at ord som formand og tjenestemand anvendes sædvanemæssigt og ukontroversielt om både kvinder og mænd, synes denne tendens mindre udbredt. Det anbefales derfor kun at bruge sådanne betegnelser, hvis der er særlige grunde hertil, såsom at der henvises til en konkret person, der foretrækker betegnelsen med "-kvinde". Andre valg bør også accepteres, såsom brugen af "-person" eller noget helt tredje.

Tidligere brugtes "M/K" ofte i sammenhæng med stillingsbetegnelser, f.eks. i stillingsopslag, men det betragtes i Danmark efterhånden som forældet, i hvert fald når stillingsbetegnelsen, som det typisk er tilfældet, er kønsneutral.

4. KILDER

1. Justitsministeriets vejledning om sproget i love og andre retsfor skrifter, VEJ nr. 224 af 15.10.1969
2. Cirkulære til den offentlige arbejdsformidling om lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse m.v., CIR nr. 105 af 27.06.1978
3. Statsministeriets cirkulæreskrivelse af 5. december 1980 om anvendelse af kønsneutrale betegnelser i lovgivningen
4. Justitsministeriets vejledning om udarbejdelse af administrative forskrifter, VEJ nr. 153 af 22.09.1987
5. Håndbog i Folketingsarbejdet, 2. udgave, oktober 2005
6. Forretningsorden for Folketinget, oktober 2006
7. Nyt fra Sprognævnet, nr. 2 - 2002
8. Nyt fra Sprognævnet nr. 4 - 2003
9. Vejledning til ligestillingsvurdering af lovforslag, Ministeriet for Ligestilling og Kirke, marts 2013
10. Formand eller forkvinde? Nyt fra Sprognævnet 1989/3

